

Материалът е публикуван на www.logoped-elbo.eu и се цитира като:

Бояджиева-Делева, Е. (2014), Родителите като ко-терапевти при терапия на ранно заекване. Методи и техники за непряка интервенция, популярна статия, www.logoped-elbo.eu/дата на изтегляне

***Родителите като ко-терапевти при терапия на ранно заекване.
Методи и техники за непряка интервенция***

Мили родители,

В ранна възраст и при начално заекване терапията се състои почти изцяло в непряко въздействие над детето чрез моделиране на семейната среда и задаване на правилен говорен модел. Вашите реакции спрямо детския говор – както към плавните, така и към неплавните изказвания, са решаващи за преодоляването на проблема. Важно е, че в този период от развитието си и от развитието на нарушението детето не осъзнава изцяло проблема. Това означава, че все още няма психическа съпротива и страх от собствените речевни изяви (т.нар. логофобия). Ако детето все пак е забелязало, че има трудности при говорене и изглежда смутено от това, трябва да му обясните, че това не е страшно или срамно, че е временно и преодолимо и че на всеки може да се случи. Важното е вие самите да бъдете убедени в това.

Вие сте „главните действащи лица” в терапията на детето си. Как да му помогнете у дома?

Общи линии на поведение

Поддържайте домашната атмосфера топла и защитаваща. Снемете тревогата и напрежението от себе си. Вършете всичко спокойно и уверено. Нека цялото ви същество излъчва спокойствие и сигурност.

Погрижете се за дневния режим на детето – за достатъчния сън, полезната храна, витамините, активните занимания. Допълнителният сън се отразява благотворно над нервната система, оставайте детето да спи повече. Осигурете време на мозъка да се разтовари от информационния поток през деня. Намалете до минимум дразнителите поне 2 часа преди лягане. Използвайте това време да почетете книжка на детето, да поиграете тихи игри, да го оставите да слуша нежна музика или аудио приказка, да се подготвите за сън без бързване. Внимавайте с избора на приказки – нека не са страшни или прекалено дълги. Ограничете екранното време. За деня престоят пред компютър, монитор, екран, телевизор не бива да надвишава 2ч.

Ако между членовете на семейството има конфликт – преустановете го. Преразгледайте отношенията и начина на общуване с близките си. Потърсете помощ от специалист по семейна терапия, ако се налага.

Нека всички членове на семейството са единни – както по въпросите на възпитанието, така и в комуникативно-терапевтичната стратегия. Ако това е невъзможно, погрижете се да има един водещ родител, който да прилага указанията на логопеда и да моделира комуникативните ситуации. Нека другите за известно време не се опитват да налагат позицията си.

Бъдете справедливи. Не се отнасяйте с детето като с болно. Не показвайте различно отношение спрямо периода на нормална плавност. Не оставайте детето да се налага и да ви манипулира, защото сте позволили да усети слабостта и притеснението ви. Ако детето капризничи, опитайте се да го успокоите, но не наказвайте. Бъдете постоянни в отношението си към детето – отнасяйте се еднакво с него както когато заеква, така и когато говори плавно.

Намалете емоционалния натиск над детето, особено по отношение на нуждата да говори. Снизете изискванията и очакванията си към детето. Нека те отговарят на възрастовите и индивидуалните му възможности. Не бъдете прекалено амбициозни. Не претоварвайте детето с различни занимания – танци, език, музика... И децата имат нужда да си почиват и да не правят нищо.

Не пренебрегвайте детските страхове, колкото и неоснователни да ви се струват. Детските страхове се нормален етап от психическото развитие. Откликвайте на детето – ако иска да спи на светната лампа, оставете да свети. Ако твърди, че има динозавър под леглото – изгонете го с бърсалката за прах. Осигурете спокойствието на малкия човек.

Спазвайте семейните правила – покажете, че те важат за всички, не само за децата. Нека правилата са разумни и изпълними. При нарушаване на правило – санкционирайте справедливо и според семейните условия.

Стратегии за комуникативно поведение

Не ограничавайте общуването и говоренето си с детето. Игнорирането на говорните ситуации и мълчанието помежду ви ще задълбочат трудностите.

Бъдете активни слушатели. Имайте търпението да изслушвате докрай, независимо от трудностите на детето. Показвайте интереса си към темата с реплики като „И какво става после?“, „Колко интересно!“, „Наистина ли!“, „Продължавай, слушам те.“. Прилагайте тези техники и в разговорите помежду си. Така ще покажете на детето добър модел на взаимодействие между говорител и слушател.

Гледайте детето в очите, докато разговаряте. Поддържането на очния контакт по време на всеки вид общуване е много важно. То показва интерес и ангажираност.

Не прекъсвайте детето, когато говори, независимо дали плавно или не. Правилото „Не прекъсвай“ трябва да важи в еднаква степен за всички у дома, и за големи, и за малки.

Не командвайте детето. Намалете изискванията и комуникативната преса. Ако искате детето да свърши нещо, помолете го мило.

Не поправяйте грешките, които детето прави при говор. Обучението при малките не действа така, както очакваме.

Не карайте детето да повтаря думи, фрази и изречения, които е казало неплавно. Допустимо е да го помолите да повтори цяло изречение, но само, ако не сте разбрали смисъла му, и то да повтори само веднъж, с цел поясняване. Вместо „Повтори“ може да използвате „Не разбрах какво искаш да ти дам/да направим. Моля те, кажи ми пак.“

Не довършвайте изказванията на детето си. Не говорете вместо него и не отнемайте говорната му инициатива. Подкрепете го със слушане и разбиране. Покажете му, че за вас е важно какво казва, а не как. На този етап съдържанието е по-важно от говорната техника.

След неплавно изказване на детето вие повторете плавно това, което то е казало. Например, ако детето каже „И-и-искам да взема то-топката“, вие повторете „Искаш да вземеш топката, така ли? Ето, вземи топката.“

Говорете една идея по-бавно. Говорете изразително и емоционално, с подходяща интонация за всяко изказване. Поставяйте паузи между изреченията. Ритъмът на говорене трябва да е равномерен. Опростете изказванията си. Използвайте прости кратки и прости разширени изречения. Направете изказванията си и инструкциите си по-достъпни. Когато разговаряте помежду си и говорите с детето, използвайте техники за слят изговор и „хипнотичен глас“. Запазете спокойното си изражение и поза при говор.

В присъствието на детето единият родител може да води монолог върху това, което върши. Той „оречевява“ действията си и говори със забавен темп и равномерен

ритъм. Така детето получава модел, който съхранява в паметта си и до който може да има достъп по-късно.

Играйте ежедневно с детето си. Оставете детето да поема инициативата при избора на игра, тема, играчки. Играта, времето на започване и завършване да се определя от двамата участници. Използвайте игрите, за които ви е инструктирал вашият логопед. Играйте словесни игри. Използвайте шепот, пеене, автоматизирани речеви редици (броилки, сезони, стихчета) – те облекчават говорната дейност. Дъвкането също облекчава плавността. Играйте игри, в които отговор и въпрос се задават след бавно съдвкване на лакомство. Рецитирайте броилки, стихчета, римушки. Пейте песни, танцувайте, пляскайте с ръце и ритмувайте. Играйте на имитации и театър. При всеки вид речева активност говорете бавно, плавно, равномерно, с паузи.

Защитавайте детето си от коментарите на съседни, познати, роднини. Не допускайте проблемът да се коментира в присъствието на детето. Не позволявайте външни хора да се намесват в стратегията за справяне с проблема, като отправят коментари и поправки към детето

Ако детето попита, не избягвайте темата за заекването. Отговорете му, но само ако то се поинтересува и инициира разговор. Ако е по-голямо (4-5-годишно), може да му обясните какво представлява проблемът. Помогнете му да разбере, че трудностите му са временни и преодолими.

Следвайте указанията на вашия логопед за игрите и заниманията, които ежедневно трябва да имате с детето, за да постигнете максимален ефект и да формирате адекватен модел на плавна реч.

Водете ежедневно дневник – записвайте комуникативните ситуации, в които сте встъпвали с детето си. Описвайте много детайлно всички прояви на неплавност, които детето е проявило, както и обстоятелствата, в които са се изявили. Отбележете, ако ви направи впечатление, че заекването изчезва, намалява или се увеличава.

Правете записи на речта на детето си по време на съвместните ви занимания, по време на самостоятелната му игра и по време на общуването му с връстници. Постарайте се то да не забележи, че го записвате.

Елена Бояджиева-Делева
логопед